

Ο ρυθμός της Βασιλικής

Μετά το διάταγμα της ανεξιθρησκίας το 313μ.Χ. και το τέλος των διωγμών, δόθηκε η δυνατότητα στους χριστιανούς να προχωρήσουν στην ανέγερση νέων μεγάλων εκκλησιών σε όλη την αυτοκρατορία. Ο αρχιτεκτονικός τύπος των χριστιανικών ναών που κυριάρχησε τον 4^ο και 5^ο αιώνα έμεινε γνωστός ως «παλαιοχριστιανική βασιλική». Σημαντική στην ανέγερση ναών τόσο στην Κωνσταντινούπολη όσο και σε άλλες περιοχές θα είναι η συμβολή της Αγίας Ελένης μητέρας του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν ο ναός της Γεννήσεως στη Βηθλεέμ και της Αναστάσεως στην Ιερουσαλήμ.

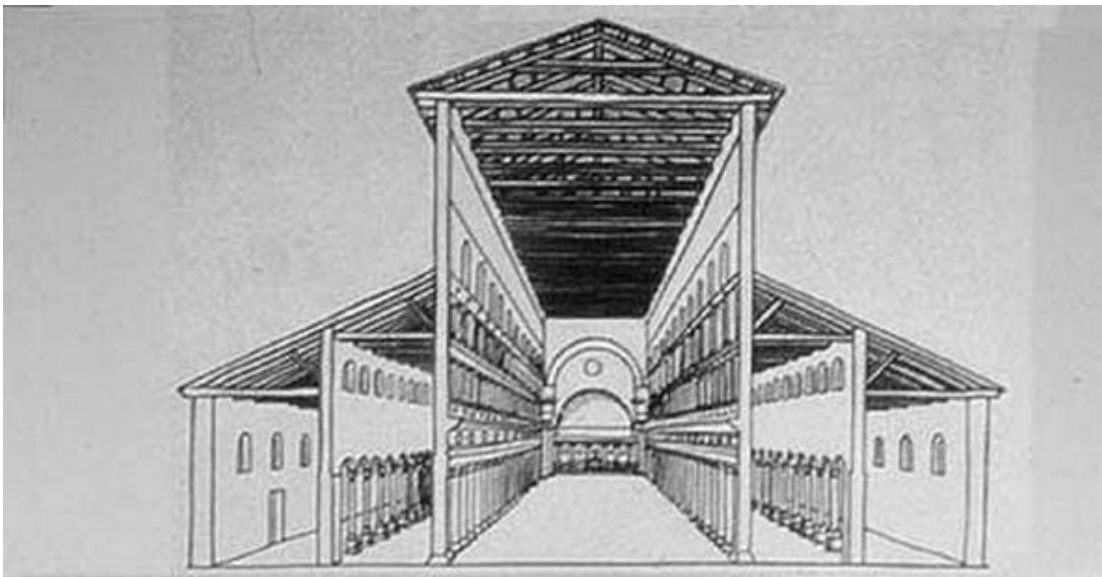
Ο ναός της Αναστάσεως στα Ιεροσόλυμα

Το κτίριο της παλαιοχριστιανικής βασιλικής διαιρείται σε τρία μέρη το Νάρθηκα ή Πρόναο, τον Κύριο ναό και το Ιερό Βήμα. Ο Νάρθηκας είναι ο χώρος που βρίσκεται πριν τον κυρίως ναό και εκεί στέκονταν οι κατηγούμενοι και οι μετανοούντες. Ο κυρίως ναός είναι το τμήμα εκείνο που συγκεντρώνονται οι πιστοί. Στο Ιερό βήμα υπάρχει η Αγία Τράπεζα, βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του ναού και είναι ο χώρος για τον κλήρο. Κάτω από την αγία Τράπεζα τοποθετούνται λείψανα ενός μάρτυρα, συνήθως κατά την τελετή των εγκαινίων. Το ιερό βήμα χωρίζεται σε τρία μέρη, όπου στο κεντρικό τμήμα υπάρχει η Αγία τράπεζα ενώ τα άλλα δύο είναι το Διακονικό και η Πρόθεση, όπου ετοιμάζονται τα τίμια δώρα. Το Ιερό βήμα χωρίζεται από τον κυρίως ναό με το τέμπλο. Η κεντρική πόρτα του τέμπλου ονομάστηκε Ωραία Πύλη ενώ στα πλάγια υπάρχουν μικρότερες πόρτες για το Διακονικό και την Πρόθεση. Πριν από το Νάρθηκα υπήρχε το αίθριο που ήταν μια τετράγωνη ή μακρόστενη αυλή όπου γινόταν και κάποιες υπαίθριες τελετές.

Τα τρία μέρη του ναού του ρυθμού της βασιλικής.

Το μέρος όπου συγκεντρώνονται οι πιστοί, δηλαδή ο κυρίως ναός, έχει σχήμα ορθογώνιο και χωρίζεται κατά μήκος σε κλίτη με παράλληλες σειρές από κίονες. Το μεσαίο κλίτος είναι διπλάσιο σε πλάτος από τα πλαϊνά κλίτη. Ανάλογα με τον αριθμό των κλιτών υπάρχουν τρίκλιτες, πεντάκλιτες, επτάκλιτες και εννιάκλιτες βασιλικές. Στον κυρίως ναό στο μεσαίο κλίτος υπάρχει και ο άμβωνας ένα ψηλό λίθινο κατασκεύασμα όπου ανέβαιναν οι αναγνώστες, οι πρεσβύτεροι και οι επίσκοποι για να ψάλουν και να κηρύξουν. Πάνω από τα πλαϊνά κλίτη υπάρχουν υπερώα που χρησιμοποιούνταν ως γυναικωνίτες. Οι βασιλικές αυτές έμειναν γνωστές ως ξυλόστεγες βασιλικές λόγω της ξύλινης στέγης τους. Οι κίονες που χωρίζουν τα κλίτη καταλήγουν σε κιονόκρανα κορινθιακά, ενώ ενώνονται μεταξύ τους με τόξα. Οι τοίχοι εσωτερικά στα χαμηλά σημεία καλυπτόταν με μάρμαρο ενώ στα πιο ψηλά σημεία υπήρχαν ψηφιδωτά και τοιχογραφίες. Το δάπεδο ήταν επίσης διακοσμημένο με ψηφιδωτά.

Όσον αφορά την προέλευση του ρυθμού της βασιλικής αυτός είναι δάνειο από πλούσια ρωμαϊκά ιδιωτικά σπίτια στα οποία υπήρχαν μεγάλες αίθουσες και από δημόσιες βασιλικές που συναντούμε στη ρωμαϊκή αγορά και χρησίμευαν για δικαστήρια αλλά και για εμπορικές συναλλαγές. Αλλά και οι ρωμαίοι είχαν δανειστεί αυτόν τον αρχιτεκτονικό τύπο από τις βασιλικές στοές των αρχαίων Ελλήνων.

Ήδη από πολύ νωρίς στην αυτοκρατορία θα ανεγερθούν πολλοί ναοί για να καλύψουν τις λατρευτικές ανάγκες των πιστών και αυτό οφειλόταν στο ενδιαφέρον και την κάλυψη των οικονομικών αναγκών, την εξασφάλιση των τεχνιτών αλλά και των απαραίτητων υλικών από τους αυτοκράτορες, καθώς και στο ζήλο των επισκόπων των επαρχιών. Όσον αφορά τον προσανατολισμό τους ήταν στραμμένες με την κόγχη προς την ανατολή.

Γνωστοί ναοί στο ρυθμό της βασιλικής εκτός από τους δύο που προαναφέρθηκαν είναι ο ναός του Αγίου Απολλιναρίου στη Ραβέννα και του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη.

Ραβέννα: Βασιλική Αγίου Απολλιναρίου

Θεσσαλονίκη: Βασιλική Αγίου Δημητρίου

Πηγές:

Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος

Ιστοσελίδες: Πemptουσία

Βικιπαίδεια